

ARSE

BOLETÍN DEL CENTRO ARQUEOLÓGICO SAGUNTINO

Núm. 34 - 2000

SUMARIO

Editorial	9
In Memoriam de Fausto Llopis Caruana	13
El gliptograma de la porta nord de la plaça del Refectori del Castell de Sagunt, José Ángel Carruana Martínez i Manuel Civera i Gómez	17
La Cueva Negra de Montanejos, Francesc Esteve Gàlvez	31
Plomo ibérico escrito del Camp de Morvedre, Luis Silgo Gauche y Antonio Tolosa Leal	39
Un nuevo miliario en el trazado de la Via Augusta y la revisión del tramo Dertosa- Sucronem-Ilici, José Guillermo Morote Barberá y José Aparicio Pérez	45
Nova inscripció d'un magistrat municipal de Sagunt, Ferran Arasa	57
En torno a la errónea ubicación de Sagunto y sus orígenes en Apiano, Luciano Pérez Vilatela	63
La conservación del Castillo de Sagunto a lo largo del siglo XV (segunda parte), Andrés Díaz Borrás	79

NOVA INSCRIPCIÓ D'UN MAGISTRAT MUNICIPAL DE SAGUNT

Ferran Arasa
Universitat de València

Va ser trobada fa alguns anys en les obres d'una casa de Sagunt¹. Actualment es conserva en un domicili particular d'Almenara. És una llosa rectangular de calcària blavenca, trencada pels seus extrems (fig. 1). Possiblement quan va ser arrancada es va exfoliar una de les capes que constitueixen la pedra, la corresponent al camp epigràfic, que d'aquesta manera ha quedat molt reduït (fig. 2). La superfície inscrita es troba molt desgastada i un poc afoxada en la zona central, possiblement perquè la llosa va ser utilitzada com a llindar en una porta.

Dimensions: 42,5 x (107,5) x 22 cm.

Camp epigràfic conservat: 42,5 x (46) cm.

Lletres: 1: 6,8-7,2 cm; 2: 7 cm.

Iterlineació: 4-4,5 cm

[. Val]erius Si[—
—] Aed(ilis) [IIuir ? —

¹ Agraïsc a Joan Antoni Vicent la informació sobre l'existència d'aquesta inscripció.

La lletra és capital quadrada i l'escriptura és elegant. Les lletres tenen reforços. El desgast del camp fa que la seua conservació siga irregular. La E de la primera línia té els braços curts. La r té l'ull xicotet. La S té les sines arrodonides. Els punts són triangulars. L'alçària de les lletres és prou regular al voltant de 7 cm.

En la primera línia es veu una E de braços curts, seguida d'una R amb l'ull mig esborrat. A continuació es llegeixen sense dificultat les lletres IVS. Es tracta, doncs, d'un nom incomplet acabat en *-erius*. Després d'un punt es veu una S i un traç vertical lleugerament inclinat cap a la dreta, possiblement una I. Segueix l'extrem inferior d'un traç inclinat cap a la dreta, que deu pertànyer a una M, encara que no es pot descartar una A o N. En la segona línia les lletres ocupen la meitat dreta de la part conservada del camp epigràfic. A l'altura de la cinquena lletra de la primera línia es veuen amb claredat tres lletres que han de correspondre a l'abreviació *aed(ilis)*. Després hi ha un petit espai buit i apareix la línia de fractura.

La interpretació de la part conservada del text no és difícil, tot i la seua brevetat. Sembla tractar-se d'una dedicatòria a un personatge masculí, el nom del qual figura en nominatiu en la primera línia. Es conserva la terminació del *nomen* i l'inici del *cognomen*, dels quals només pot ser restituït el primer. Falta, doncs, la filiació i la menció de la tribu. En la segona línia apareix clarament l'abreviació *aed(ilis)*, que identifica aquest personatge com un magistrat municipal, a la qual devia seguir possiblement la de *Iluir*, segons l'ordenació del *cursus* habitual a Sagunt (Beltrán Lloris, 1980, 394).

La identificació del *nomen* és possible a partir de l'onomàstica saguntina, on la terminació *-erius* només es correspon amb al gentilici [*Val*]erius. Entre els magistrats municipals saguntins actualment coneguts hi ha un portador d'aquest gentilici: [*.*] Val[erius] [*.. G*]al. Sp[—] (ELST 61; CIL II²/14, 363). El seu nom apareix sobre un fragment de pedestal que fou trobat en les excavacions de

Figura 1

Figura 2

González Simancas a la Plaça d'Armes del Castell, actualment desaparegut. Uns altres dos magistrats possiblement saguntins portadors d'aquest mateix gentilici han estat documentats a Puçol: [*Vale*]rius *L. f. Mar[cell]us* (ELST 284; CIL II²/14, 618); i Almenara: [.] *Valerius L. f. Gal. O[pta]tus* (ELST 319; CIL II²/14, 690). Aquest, doncs, és el quart dels *Valerii* coneguts que va seguir la carrera municipal a Sagunt, puix els *cognomina* de tots ells són diferents. Això no obstant, no es pot descartar que els personatges que apareixen en el primer epígraf esmentat, incomplet i no conservat, i en el que ací presentem, també incomplet, puguin ser el mateix. Els *Valerii*, amb els *Aemilii*, *Baebii*, *Caecilii*, *Calpurnii*, *Cornelii*, *Fabii*, *Fulvii*, *Licinii*, *Lucilii*, *Manlii*, *Tettienii*, *Varuii* i *Voconii*, constitueixen el grup de famílies de l'elit saguntina entre les quals es troben els magistrats municipals.

Quant al *cognomen*, cap dels documentats a Sagunt s'adiu amb un dels inicis possibles. De fet, aquests són estranys fins i tot en l'àmbit peninsular, on en trobem només un rar i dubtós que comença per *Sia-*: *Siaco* (Abascal, 1994, 511), i alguns pocs més igualment estranys que comencen per *Sim-* o *Sin-* (Abascal, 1994, 513).

Entre els magistrats saguntins l'omissió de la filiació és excepcional, puix només coneixem el cas de *C. Cornelius Maximus* (ELST 55; CIL II²/14, 358). Són més nombrosos els que figuren amb el nom en nominatiu, com veiem en inscripcions de caràcter edilici (ELST 57; CIL II²/14, 361) o en textos de caràcter votiu com el del pedestal erigit per *L. Manlius C. f. Fabianus* (ELST 59; CIL II²/14, 302), i —els més freqüents— en monuments funeraris com el ja esmentat de *C. Cornelius Maximus* (ELST 55; CIL II²/14, 358), i els de *G. Aemilius G. f. Gal. Nepos* (Benicalaf: ELST 299; CIL II²/14, 647) i *M. Tettienus M. f. Gal. Pollio* (Nules: ELST XV; CIL II²/14, 731).

Pel que fa al tipus de monument, l'alçària de les lletres, de 7 cm, i la forma de bloc paral·lelepípede correspon a un tipus de suport de desenvolupament horitzontal relacionat amb estructures arquitectòniques (Bonneville, 1984, 138; Di Stefano Manzella,

1987, 79), però la seua grossària (22 cm) no permet atribuir-li de manera aïllada una funció estructural (dintell d'una porta, suport escultòric). Aquests tipus de suports no són en general molt nombrosos, formen part de monuments de diferent tipologia i en alguns casos apareixen amb elements escultòrics propis de la decoració del monument a què pertanyien. En l'epigrafia saguntina hi ha alguns exemplars com els dedicats a *Antonia Villana*, de (21) x (94) x (45) cm (ELST 96; CIL II²/14, 389), i *Geminia Myrines*, de 65 x 178 x 20 cm (ELST 162; CIL II²/14, 475), i l'erigit pels lliberts de *M. Varuius*, de 31 x (102) 46 cm (ELST 213; CIL II²/14, 539).

A la comarca de l'Alt Palància hi ha dos exemplars: a Xèrica un bloc de 32 x 90 x 25 que serveix de suport a un text funerari (Arasa, 1992, 106-107, núm. 38, làm. XVI; CIL II²/14, 241), i a Viver un altre bloc de 61 x (110) cm i lletres de 7,7-11,5 cm on s'esmenta l'erecció d'unes estàtues que devia formar part d'un monument de tipus indeterminat, tal vegada un arc (Arasa, 1992, 84-85, núm. 19, làm. VI; CIL II²/14, 262). En el territori d'*Edeta*, a Benaguasil n'hi ha un altre exemplar de 68 x 188 x 28 cm, amb tres camps epigràfics i funció funerària (Corell, 1996, 120-121, núm. 73; CIL II²/14, 186). A *Valentia* hi ha tres exemplars, un només amb la inscripció, de (60) x (122) cm, i altres dos amb decoració escultòrica acompanyant-la, un de 60 x 105 i altre de 84 x 207 x 19 cm (Corell, 1997, 64-66, núm. 7; 57-58, núm. 3; 96-99, núm. 26-27; CIL II²/14, 3, 6, 24-25). També a Requena coneixem un bloc de 58 x (114) x 32 cm amb decoració escultòrica (Martínez Valle, 1995; Corell, 1996, 196-197, núm. 140). Finalment, a *Ilici* n'hi ha un de 33 x 128 x 50 (Corell, 1999, 71-72, núm. 15).

Aquest nou epígraf de Sagunt, doncs, devia pertànyer a un monument de certa entitat, però de tipus i funció indeterminables, i molt possiblement ens dóna a conèixer el nom d'un nou magistrat municipal de la ciutat pertanyent a la *gens Valeria*, una de les famílies que assoleix major protagonisme en el govern de la ciutat en el període altimperial. A pesar del seu estat de conservació, incompleta i amb el camp epigràfic desgastat, segons el tipus de lletra i la terminació en nominatiu pot datar-se en el segle I dC.

ABREVIATURES

ELST: Beltrán Lloris (1980).
CIL II²/14: Alföldy, Mayer i Stylow eds. (1995).

BIBLIOGRAFÍA

ABASCAL PALAZÓN, J. M. (1994): *Los nombres personales en las inscripciones latinas de Hispania*, Murcia.

ALFÖLDY, G.; MAYER, M., i STYLOW, A. U. eds. (1995): *Corpus inscriptionum latinarum II: Inscriptiones Hispaniae latinae. Editio altera. Pars XIV: Conventus Tarraconensis. Fasciculus primus: pars meridionalis Conventus Tarraconensis (CIL II²/14), fasc. 1*, Berlin.

ARASA I GIL, F. (1992): *La romanización del Alto Palancia según la epigrafía*, Segorbe.

BELTRÁN LLORIS, F. (1980): *Epigrafía Latina de Saguntum y su Territorium (Cronología. Territorium. Notas Prosopográficas. Cuestiones Municipales)*, Serie de Trabajos Varios. Servicio de Investigación Prehistórica, 67, Valencia.

BONNEVILLE, J.-N. (1984): "Le support monumental des inscriptions: terminologie et analyse", *Epigraphie Hispanique*, Paris, pp. 117-152.

CORELL, J. (1996): *Inscripcions romanes d'Edeta i el seu territori*, València.

CORELL, J. (1997): *Inscripcions romanes de Valentia i el seu territori*, València.

CORELL, J. (1999): *Inscripcions romanes d'Ilici, Lucentum, Allon, Dianium i els seus territoris*, València.

DI STEFANO MANZELLA, I. (1987): *Mestiere di epigrafista. Guida alla schedatura del materiale epigrafico lapideo*, Roma.

MARTÍNEZ VALLE, A. (1995): "El monumento funerario de la Calerilla de Hortunas (Requena, Valencia)", *Archivo Español de Arqueología*, 68, Madrid, pp. 259-281.